

NOVI KURS I POLITIČKO DJELOVANJE VICKA IVČEVIĆA

UDK: 32-051Ivčević, V. "19"
Primljeno 19. XI. 2017.
Izvorni znanstveni rad

MARIJAN ČIPČIĆ
Muzej grada Splita
Papalićeva 1
21000 Split, HR

U ovom radu je na temelju tiskanih izvora, novinskih članaka i referentne literature prikazano političko djelovanje predsjednika Dalmatinskog sabora, Trogiranina dr. Vicka Ivčevića početkom XX. stoljeća s naglaskom na njegov odnos prema politici „novog kursa“.

Ključne riječi: Vicko Ivčević, politika „novog kursa“, Dalmatinski sabor

UVOD

Dr. Vicko Ivčević rođen je u Trogiru 18. VIII. 1843. godine, a umro je u Zadru 14. XI. 1922. godine. Gimnaziju je polazio u Zadru, studij prava s doktoratom završio je u Grazu 1868. godine, a pet godina poslije u Zadru je otvorio odvjetničku pisarnicu. Mihovil Klaić i Mihovil Pavlinović povjeravali su mu zastupanje Narodne stranke u parnicama, osobito onima koje je vlast pokretala protiv pisanja stranačkog glasila *Narodnoga lista* i njegova urednika Jurja Biankinija. Kao član Narodne stranke (od 1889. godine Narodna hrvatska stranka, nakon spajanja sa Strankom prava 1905. godine Hrvatska stranka) 1876. – 1918. godine, bio je zastupnik u Dalmatinskom saboru. Dužnost predsjednika Sabora obnašao je 1900. – 1918. godine. Zamjenik prisjednika bio je 1876. – 1883. godine, 1889. – 1901. prisjednik, a 1901. – 1918. bio je predsjednik Zemaljskog odbora, u kojem se osobito bavio pravnim, upravnim i zakonodavnim pitanjima. Predsjednik Sabora bio je ujedno, po svom položaju,

i predsjednik saborskog izvršnog organa – Zemaljskog odbora.¹ U razdoblju 1900. – 1918. godine bio je zastupnik u Carevinskom vijeću. Neko vrijeme je predsjedao njegovim Pravosudnim odborom te zastupničkim klubom južnih Slavena.²

O ugledu koji je dr. Ivčević uživao u Trogiru, ali i u Dalmaciji, najbolje svjedoči pijetet koji mu je odan nakon smrti. Iako je umro sredinom studenoga 1922. godine u Zadru, koji je tada bio u sastavu Italije, nije ondje i pokopan. Njegovi posmrtni ostaci preneseni su parobrodom *Sarajevo* u Split. Putem je parobrod stao u Šibenik, kako bi mu i Šibenčani iskazali poštovanje na čelu s tadašnjim općinskim upraviteljstvom.³ U Splitu su njegovi posmrtni ostaci ukrcani u parobrod *Porer* kojim je prebačen u Trogir,⁴ gdje su ga dočekali brojni građani, na čelu s općinskim upraviteljem Silobrčićem te predstavnicima trogirskih društava *Sokol*, *Berislavić*, *Narodna glazba* i *Dobrovoljno vatrogasno društvo*. Brojne uglednike koji su prisustvovali sprovodu pokojnog Ivčevića predvodio je ministar Juraj Biankini. Dr. Vicko Ivčević pokopan je na mjesnom trogirskom groblju.⁵

Iz ovog kratkog pregleda biografije razvidno je da je dr. Ivčević ostvario zavidnu političku karijeru. U ovom radu detaljnije ćemo proanalizirati njegovo političko djelovanje početkom XX. stoljeća s naglaskom na njegov odnos prema politici *novog kursa*.

POJAVA POLITIKE *NOVOG KURSA* I NJEZINE GLAVNE ODREDNICE

Politika *novog kursa*, kako je nazivaju njezini nosioci, pojavljuje se u Hrvatskoj još krajem devedesetih godina XIX. stoljeća u krilu mladih naprednjaka. Ona predstavlja reakciju na dotadašnju državnopravnu politiku hrvatske opozicije, koja je uzalud zahtijevala rješenje nacionalnog pitanja na temelju hrvatskog državnog prava, čekajući pasivno na povoljnu vanjsku i unutrašnju političku konstelaciju. Mladi naprednjaci, naprotiv, predlažu postupnu, aktivnu, *realnu* politiku koja bi na temelju hrvatsko-srpske sloge, demokratizacije političkog života i rada na akutnim ekonomskim i socijalnim pitanjima, omogućila Hrvatskoj povoljniji položaj unutar Monarhije, s kojeg bi se moglo prići rješavanju najvećih nacionalnih problema. To su, dakako, samo elementi *novog kursa*. Njegova cjelokupna politička koncepcija nastaje tek između 1903. i 1905. godine na temelju krize dualizma, obnovom

Trojnog saveza, pojačanim prodorom Njemačke i Austro-Ugarske na Balkan, dinastičkim promjenama u Srbiji, ali i rusko-japanskim ratom te ruskom revolucijom.⁶

Novi kurs je politička orijentacija koja je objavljena u Dalmaciji 1903. godine. Njezini se uzroci ne nalaze samo na prostoru gdje se prvotno pojavila već i u političkom kretanju drugog, većeg dijela Hrvatske – Banovine.⁷

Osnovni postulati *novog kursa* jesu: daleki cilj je samostalna jugoslavenska država, koja će se izvojevati postupno, aktivnim korištenjem krize Monarhije, jačanjem vlastitih snaga, tj. suradnjom Hrvata i Srba kao i sporazumom sa svim silama ugroženima njemačkim *Drang nach Ostenom* tj. Mađarskom i Italijom. Predstavnici hrvatskog i srpskog građanstva podupiru Mađare u borbi protiv kralja i Austrije za personalnu uniju, da bi taktiziranjem postigli svoj minimalni program: rušenje mađaronskog režima u Hrvatskoj i uvođenje demokratske slobode do one granice koja je potrebna kako bi se oduprlo mađarskoj hegemoniji; saniranje očajnih ekonomskih prilika i rješenje jezičnog pitanja u Dalmaciji, te kao vrhunac – ujedinjenje Hrvatske i Dalmacije.⁸

Prema dualističkom uređenju Monarhije, hrvatske su zemlje bile podijeljene između Austrije i Ugarske. Hrvatska i Slavonija su pripadale istočnom dijelu, tzv. Translajtaniji, odnosno Ugarskoj, a Dalmacija i Istra bile su podređene austrijskom dijelu carevine, tzv. Cislajtaniji. U posebno teškom je položaju bila Dalmacija koja je bila odsječena od svog prirodnog zaleđa, privredno zaostala i zapostavljena. Obje su polovice Monarhije imale svoj trgovinski izlaz na more; Austrija preko Trsta, a Ugarska preko Rijeke i drugih važnih luka nije smjelo biti, što je gospodarski položaj Hrvatske i Dalmacije činilo izrazito nepovoljnim. Osim toga, različita ograničenja otežavala su veze Dalmacije s Hrvatskom (čak i pohađanje fakulteta), a tešku situaciju pogoršavali su i nesnošljivi odnosi u Austro-Ugarskoj.⁹

Nacionalni sukobi između Austrije i Ugarske kulminirali su 1903. godine, zaprijetivši potpunim odvajanjem Mađarske od Austrije. Mađari, iako su imali povoljniji državnopravni status nego drugi narodi u Monarhiji, nisu bili potpuno zadovoljni svojim političkim položajem pa su zahtijevali još veću neovisnost prema Beču. Posebno je agilan u traženju boljeg statusa Ugarske u okviru Monarhije bio Ferenz Kossuth, inače sin vođe mađarske revolucije 1848./49. godine – Lajoša Kossutha.¹⁰

Tim nacionalnim gibanjima u Ugarskoj bilo je dovedeno u krizu cijelo

dualističko uređenje na kojem je počivala Austro-Ugarska, a koje je bilo osobito nepovoljno za Hrvatsku. Događaji u Ugarskoj navode hrvatske političke ličnosti (i to ne samo one u banovinskoj Hrvatskoj nego i one u Dalmaciji i Istri) da ozbiljno promišljaju na tješnju kooperaciju s Mađarima, odnosno da s njima stvore savezništvo protiv Beča.¹¹

Elementi novog političkog razvoja, koji su se pojavili u Banovini s mladim naprednjacima, a u Dalmaciji s razvojem unutar pravaštva, doživljavaju s početkom akutne krize dualizma, narodnim pokretom i promjenama na kraljevskom tronu u Srbiji, snažan impuls.¹² Ovo najzad dovodi do formulacije koncepcije, koju sami njezini predvodnici nazivaju *novi kurs*, u jesen 1903. godine od strane dalmatinskih političkih prvaka.¹³

Nosioci politike *novog kursa* u Dalmaciji željeli su postići konsenzus u svom nastupu protiv Beča i to ne samo konsenzus među hrvatskim političkim strankama u Dalmatinskom saboru, nego i sa srpskim i talijanskim predstavnicima. Inače, Vicko Ivčević je bio skeptik prema sporazumijevanju sa Srbima te se čudio zanosu pravaša za tim zbližavanjem jer su oni do tada bili žestoki protivnici toga.¹⁴

Dr. Vicko Ivčević dočekaao je zamah politike *novog kursa* na mjestu predsjednika Dalmatinskog sabora, a samim time i na čelu saborskog izvršnog organa – Zemaljskog odbora.¹⁵

ZASJEDANJE DALMATINSKOG SABORA KRAJEM 1903. GODINE

Zasjedanje Dalmatinskog sabora od 19. listopada do 12. studenoga 1903. godine često se spominje u historiografiji kao događaj od velike važnosti za hrvatsku povijest, jer je upravo tada proklamirana nova orijentacija hrvatske politike, prozvana njezinim *novim kursom*.¹⁶ Saborski govori na tom zasjedanju bili su izrečeni uglavnom u okviru rasprave o budžetu pokrajine, kao što je bilo i uobičajeno u Cislajtaciji, ali su rasprave oko proračuna za školstvo i poljoprivredu, pa i druge, bile također u istom protubečkom duhu.¹⁷

Na tom zasjedanju, novi namjesnik barun Erazmo Handel, predložio je jezične punktacije sa zahtjevom da se u Dalmaciji pojača upotreba njemačkog jezika. Inzistirao je na tome da i Sabor prihvati te jezične punktacije.¹⁸ Handelova jezična osnova, predložena Dalmatinskom saboru, pokušavala je ozakoniti dosadašnju praksu unutarnjeg uredovanja njemačkim jezikom koji

se proširuje na račun talijanskog, pa prema tome daje mogućnost i za povećanje njemačkog činovništva.¹⁹

Provladina strana u Narodnoj stranci, na čelu s predsjednikom Sabora dr. Ivčevićem, bila je sklona usvajanju projekta, ali druga, radikalizmu bliska struja narodnjačkog vodstva, tome se energično opirala. Usvajanjem projekta, saborska bi većina povratila povjerenje vlasti; ova bi tada mogla zaboraviti kako su narodnjaci, pridruživši se pravašima u pokretu za pomoć Banovini, sudjelovali u akcijama i kad su one počele dobivati protuaustrijsko obilježje. Međutim, dobrom dijelu narodnjačkih vođa bilo je svejedno kakvo će biti držanje vlade, jer su nakon dugogodišnjih iskustava izgubili vjeru da od prijateljstva s namjesništvom Dalmacija može profitirati. Ujedno pristati uz projekt, značilo je ponovno pogoršati tek nedavno poboljšane odnose sa Srpskom strankom i talijanašima, jer su ovi bili protiv projekta. Konačno je buntovna strana prevladala.²⁰

Ne samo da Beč preko prijedloga Handelovih jezičnih osnova nije postigao svoj cilj, nego je zapravo taj prijedlog bio fitilj koji je zapalio dalmatinske zastupnike, posebice Antu Trumbića, da na vidjelo iznesu sve negativnosti koje su se godinama sakupljale bečkom nebrigom za Dalmaciju. Sve je to pridonijelo konsenzusu svih političkih stranaka u Dalmatinskom saboru zblženih ogorčenošću prema Beču.

Trumbić je tada izrekao konstataciju koja je postala lajtmotivom politike *novog kursa: Od Alpa do Marice svi rame uz rame na obrani proti niemstvu!*²¹

Opće oduševljnje razvojem situacije na ovom zasjedanju prenosi *Narodni list* nekoliko dana po završetku zasjedanja. U članku „Poslie sabora II“ slavi se konsenzus zastupnika protiv Handelove jezične osnove. Naglašava se da je ujedinjenje hrvatskih zemalja najglavnije i najživotnije pitanje. Na kraju članka konstatira se da značajne izjave koje su pale na Dalmatinskom saboru moraju naći odjeka u cijeloj zemlji.²²

Predsjednik sabora dr. Vicko Ivčević svojim je pristajanjem uz Handelovu jezičnu osnovu zapravo predstavljao manjinu u Dalmatinskom saboru, te je time najavio svoje oportuno držanje za vrijeme trajanja politike „novog kursa.“ Unatoč tome, gorljivi govori dalmatinskih zastupnika na tom povijesnom zasjedanju zasigurno ni njega nisu mogli ostaviti ravnodušnim.

HANDELOVA AFERA I IVČEVIĆEVO DRŽANJE NA
ZASJEDANJU DALMATINSKOG SABORA 1904. GODINE

Već smo prethodno konstatirali da je temelj politici *novog kursa* udaren na zasjedanju Dalmatinskog sabora 1903. godine. Sa stajališta daljnjeg zbližavanja političkih stranaka, dobro je bila došla afera u čijem se središtu našao namjesnik Handel. On je jednom prigodom, sredinom srpnja 1904. godine, uvrijedio Dalmatince kazavši da im se ne može vjerovati te da nisu poštteni.²³ Iskoristivši tu uvredu, kao zgodan povod za politički obračun s namjesnikom Handelom, neke dalmatinske novine (*Jedinstvo* i *Narodni list*), ali i riječki *Novi list*, pokrenule su akciju protesta protiv namjesnika Handela. Austrijski ministar predsjednik Ernest Körber bio je prisiljen naložiti istragu koja će pokazati ima li istine u tome da je Handel zaista uvrijedio Dalmatince. Kako je iduće zasjedanje Dalmatinskog sabora trebalo biti u listopadu 1904. godine, Zemaljski odbor je, na čelu s Vickom Ivčevićem, upozorio Körbera da ne bi bilo zgodno da se saziva zasjedanje dok traje istraga. Unatoč tome, Körber je sazvao sjednicu. Kad se saznalo za saziv, dogovoren je sastanak svih dalmatinskih političkih stranaka u Zadru 5. listopada 1904. godine. Na tom sastanku donesen je zajednički stav svih prisutnih zastupnika, a to je da Erazmo Handel mora otići s namjesničke funkcije.²⁴

Idućeg dana, 6. listopada 1904. godine, oko sabornice okupilo se mnoštvo znatizeljnih građana koji su s nestrpljenjem očekivali kakav će stav zastupnici zauzeti prema namjesniku Handelu. Kad je namjesnik Handel ušao u sabornicu, nasuprot dotadašnjim običajima, nitko mu se nije ustao, a neki su mu zastupnici okrenuli leđa.²⁵

Predsjednik Sabora Vicko Ivčević otvorio je saborsko zasjedanje u točno naznačeno vrijeme i potom se osvrnuo na život i rad preminulog zastupnika Ante Šupuka, povodom njegove smrti. Završivši taj govor, htio je dati riječ namjesniku Handelu, ali ga je zastupnik Pero Čingrija preduhitrio te počeo čitati zajedničku izjavu zastupnika sročenu na sastanku dan prije. Ivčević je nekoliko puta pokušao prekinuti Čingriju, govoreći kako je to protivno pravilniku, ali u tome nije uspio. Čingrija je pročitao izjavu kojom su zastupnici prijetili da neće sudjelovati u radu Sabora dok Erazmo Handel bude obnašao namjesničku dužnost. Nakon toga, Čingrija je pročitao spomenutu izjavu i na talijanskom jeziku.²⁶

Nakon te izjave, zastupnici su počeli izlaziti iz sabornice. U sabornici je vladala velika buka zajedničkog aplauza i povika: *Van Handel!* Predsjednik

Ivčević uzaludno je pokušavao pročitati izjavu što mu ju je uručio Handel, kojom se raspušta zasjedanje.²⁷

Zapravo, jedini zastupnici koji se nisu solidarizirali sa zajedničkom akcijom protiv Handela, bili su predsjednik Sabora Vicko Ivčević i zastupnik Dubrovačke trgovačke komore grof Brnja Caboga. Potonji se, pod pritiskom javnog mnijenja, morao zahvaliti na mandatu, na predsjedništvu Dubrovačke komore i na članstvu u Dubrovačkom općinskom vijeću.²⁸

Nakon demonstracije zastupnika na zasjedanju Dalmatinskog sabora 1904. godine, uslijedili su razni pritisci na Handela. On se na namjesničkoj funkciji zadržao samo do siječnja 1905. godine. Zamijenio ga je Niko Nardelli, inače prvi namjesnik rođen u Dalmaciji.²⁹

Sloga dalmatinskih političara postignuta na zasjedanju Sabora 1903. godine, još više je utvrđena 6. listopada 1904. godine, kada su zajedničkom akcijom uspjeli iscenirati kraj zasjedanja nakon samo jednog dana. Možemo protumačiti da je Ivčevićovo držanje za vrijeme trajanja te sjednice bilo zaštitničko prema napadnutom namjesniku Handelu. To se jasno vidi iz pokušaja da spriječi Čingrijin govor. On se pritom pozivao na poslovnik te je, legislativno gledano, zaista bio u pravu. Kao predsjednik Sabora, Ivčević je morao omogućiti provođenje poslovnika koji u tom trenutku nije predviđao govor zastupnika već namjesnika, te je iz tog aspekta postupio ispravno. Međutim, Čingrija je ipak uspio pročitati zajedničku izjavu, prvo na hrvatskom pa onda na talijanskom, a Ivčević ga je, nakon nekoliko pokušaja prekidanja, ipak pustio da izjavu pročita do kraja.

IVČEVIĆEV GOVOR NA SJEDNICI CAREVINSKOG VIJEĆA U BEČU 15. VELJAČE 1905. GODINE

Narodni list, u svom izdanju od 25. veljače 1905. godine, prenosi govor predsjednika Dalmatinskog sabora i zastupnika u Carevinskom vijeću – Vicka Ivčevića, održanog 15. veljače 1905. godine.³⁰

U prvom dijelu govora, Ivčević se osvrće na borbu Čeha za svoja prava u Monarhiji. Ivčević smatra da je za sporazum među Česima i Nijemcima ključna volja i želja za sporazumijevanjem zastupnika tih naroda u Carevinskom vijeću. *Česi i Niemci moraju da dodju do pravedne nagodbe, a i ostalim slavenskim narodima mora da bude zajamčena podpuna ravnopravnost, a to ne samo na papiru, već sredstvom državnih uredaba. Ovo je glavni uvjet saniranja*

*naših parlamentarnih prilika, a u ovom je pravcu vladi postupati potpunom ozbiljnošću.*³¹

U nastavku svog govora, Ivčević poziva Nijemce da pokažu više susretljivosti prema slavenskim narodima. *Ako Niemci žele mir, ako neće da se otmu sporazumljenju, moraju da napokon pokažu više pravednosti i pravičnosti prema slavenskim i obće svim nenjemačkim narodima...* Ivčević se također osvrnuo i na jezično pitanje: *U ovom pogledu dosta mi je, da upozorim na njemački jezik u unutrašnjoj službi u nenjemačkim zemljama ili nenjemačkim predjelima. Valjalo bi se dakle otresti nekih mišljenja i fraza te zauzeti neko više i susretljivije stanovište.*³²

Ivčević, dalje, poziva na jedinstvo svih stranaka i naroda te kritizira dualističko uređenje Austro-Ugarske Monarhije. *Ako ikada, to bez svake sumnje sadašnji čas zahtjeva složno sudjelovanje svijuh stranaka i naroda. Dosadašnja državna politika prouzročila je slabost ove pole monarhije prema Ugarskoj. Da je provedena ravnopravnost, koja je temeljnim zakonima zajamčena, drugčije bi izgledao austrijski parlament i bio bi očuvao svoj ugled i svoju moć. Mi na ovoj strani visoke kuće nemamo nikakvih razloga, da suze lievamo nad uzdrmanjem dualističkog sustava, jer je isti bio podignut na prevlasti Magjara ondje, a Niemaca ovdje; današnje je prilike porodilo; radio je oko toga, da kraljevinu Hrvatsku ponizi do proste magjarske provincije; uzkratio je Dalmaciji željezničko spojenje s monarhijom.*³³

Završnu fazu svog izlaganja Ivčević je posvetio katastrofalnoj gospodarskoj situaciji u Dalmaciji. Upozorio je na konstantnu nebrigu Beča prema Dalmaciji u smislu gospodarskog zapostavljanja. Ivčević pozdravlja tople riječi novog ministra-predsjednika koji je gospodarski napredak Monarhije (Dalmaciju je posebno spomenuo u svom govoru) postavio kao jedan od glavnih prioriteta u svom mandatu, ali ga istovremeno upozorava da se napokon lijepe riječi moraju u djela provesti. *Onako tople rieči, kao one, što je jučer Nj. P. gospodin ministar-predsjednik izrekao, nismo još nikada čuli; ali smo mi i u prošlosti čuli liepih rieči i obećanja. Neka već jednom djela nastupe! Nek se povede akcija u većem stilu! Time će vlada učiniti djelo patriotično i postignuti će zahvalnost i zadovoljstvo valjana naroda, a zadovoljstvo naroda to je najveća jakost država!*³⁴

U Ivčevićevom govoru da se razabrali određena kritika prema Beču, posebice zbog gospodarskog zapostavljanja Dalmacije, ali on nipošto nije toliko žestok kritičar kao primjerice Juraj Biankini u svojim govorima.

FUZIJA PRAVAŠA I NARODNJAKA U HRVATSKU STRANKU

Handelova afera utjecala je na zbližavanje dviju hrvatskih stranaka u Dalmaciji koje su zajednički sudjelovale u zahtjevima da namjesnik napusti svoj položaj. Pero Čingrija, predsjednik Hrvatske narodne stranke, piše iz Dubrovnika Trumbiću potkraj 1904. godine da bi trebalo spojiti dvije hrvatske stranke prije nego što se stupi u pregovore sa Srbima.³⁵

Konačno je sazrijelo vrijeme za ujedinjenje ovih dviju stranaka. To se i formalno dogodilo u travnju 1905. godine u Splitu. Prijedlog programa za novu stranku sastavio je Trumbić, a bio je razmotren u svakom klubu posebno.³⁶ Sjedinjenje Dalmacije s Banovinom proglašeno je kao prvi politički cilj. U programu je istaknuto da su Hrvati i Srbi jedinstven narod.³⁷

Za predsjednika nove stranke izabran je dr. Pero Čingrija, za podpredsjednika dr. Ante Trumbić, dok je njezin tajnik postao dr. Ante Dulibić, čime su ključne funkcije u novoj stranci dobili pravaši, odnosno pristalice *novog kursa*.³⁸

Ovom fuzijom nije bio cilj samo suradnja u radu narodnjaka i pravaša, jer se to moglo i bez fuzije. Željelo se kroz fuziju i komunikaciju sa širim slojevima preko javnih skupština dati pokrajini političku orijentaciju, izraženu kroz novu stranku, koja ne bi predstavljala ni stare narodnjake ni pravaše, ni nešto između njih.³⁹

Kako je predsjednik Dalmatinskog sabora Vicko Ivčević pripadao Narodnoj stranci, ovim sjedinjenjem i on je postao članom novostvorene Hrvatske stranke. Program Hrvatske stranke zapravo je bio umjereno konzervativan. Sjedinjenje Hrvatske i Dalmacije proglašava se prvim korakom ka krajnjem cilju: *Da se sve zemlje napućene Hrvatima slože ustavnim sredstvima u jedno samostalno tijelo*. Ivčević je prenosio Nardellijeva upozorenja da bi ova formulacija mogla izazvati dojam nelojalnosti, jer je dosada uvijek naglašavano sjedinjenje hrvatskih zemalja unutar Monarhije. Nakon Nardellijeve intervencije, dodan je izraz o ujedinjenju *ustavnim putem*, što drugim riječima znači okvir Monarhije, ali je značajno da se to izričito ne kaže.⁴⁰

Iz ovih napomena vodstvu nove stranke bilo je jasno da Ivčević, kao član nove stranke, neće napraviti radikalni zaokret u svom političkom djelovanju. Međutim, imenovanjem Nike Nardellija za namjesnika, Ivčevićeva uloga posrednika između njega i političkih prvaka novonastale stranke u bitnom se popravila. Naime, Nardelli, kao rođeni Dalmatinac, imao je dosta blaži odnos prema dalmatinskim političkim prvcima za razliku od Handela.

RIJEČKA I ZADARSKA REZOLUCIJA

Nositelji politike *novog kursa* morali su postati upravo dalmatinski zastupnici, na temelju iskustva s austrijskom upravom. Ante Trumbić, Frano Supilo, Pero Čingrija, Josip Smodlaka, Ante Tresić-Pavičić i još neki već 1903. godine usvajaju politiku *novog kursa*. Za ostale zastupnike Dalmacije, a naročito Banovine, odluka na koju stranu stati u austro-mađarskom sukobu nije bio jednostavna. Predstavnici Hrvatske stranke prava su u proljeće 1905. godine pozvali na sastanak novu dalmatinsku Hrvatsku stranku kako bi sastavili oštri proglas protiv Mađara. Međutim, klub zastupnika Hrvatske stranke, na čijem su se čelu nalazili pobornici *novog kursa*, odbio je ovaj sastanak. Trumbić je smatrao da je zajednička osuda Mađara u tom trenutku neumjesna, te bi samo mogla koristiti Beču. Javnost sve više prihvaća novu orijentaciju i ne vjeruje da će Beč riješiti hrvatsko pitanje. Razumljivo je da taj novi pravac ne mogu svi shvatiti odjednom pa nastaju sukobi, koji su se trebali po Trumbićevu mišljenju izgladiti.⁴¹

Razumljivo je da nije bilo jednostavno pridobiti političare iz Banovine za suradnju s Mađarima, jer je Banovina pripadala ugarskom dijelu Monarhije, a samim tim je nezadovoljstvo tamošnjih političara bilo više usmjereno prema Budimpešti. Isto tako je razumljivo da su i probečki nastrojani političari iz Hrvatske stranke, poput Vicka Ivčevića, bili protiv sporazuma s Mađarima koji bi bio okrenut protiv Beča.

Riječka konferencija održana je 2. i 3. listopada 1905. godine u dvorani Hrvatske čitaonice pod predsjedanjem dr. Pere Čingrije. Izvjestitelj je bio Trumbić. Nakon što je pročitan Trumbićev prijedlog rezolucije, koji je bio prihvaćen na konzultativnom sastanku u Opatiji tijekom rujna 1905. godine, razvila se diskusija unutar koje su došli do izražaja svi već poznati prijedlozi i shvaćanja uloge hrvatske politike u krizi.⁴²

Biankini je isticao da hrvatski interesi nemaju s Mađarima ništa zajedničkoga. Njih ne vežu niti obrambeni motivi, s obzirom na to da Turaka više nema, a Mađari se protiv *Dranga*, po mišljenju Biankinija, neće boriti jer ih on ne ugrožava. Biankini ne pomišlja na eventualni hrvatsko-mađarski savez protiv Beča, jer je po njemu Beč manja pogibelj od Budimpešte.⁴³

Ivčević je također bio na Biankinijevoj strani, te je upozoravao da su članovi Mađarske koalicije još veći šovinisti nego što su bili liberali i pita se što će Hrvati postići ukoliko se njemački jezik u vojsci zamijeni mađarskim. Prema njegovu mišljenju, kruna je veliki faktor i nije bilo taktično ići protiv nje.⁴⁴

Riječkom su rezolucijom hrvatski zastupnici podržali Kraljevinu Ugarsku u njezinoj borbi za potpunu državnu samostalnost, tj. personalnu uniju. Uvjet za suradnju postaje ujedinjenje Hrvatske i Dalmacije i uvođenje ustavnih sloboda u Hrvatskoj, tj. rušenje mađaronskog režima.⁴⁵

Riječku rezoluciju nisu odmah potpisali svi sudionici konferencije. Trumbić i Čingrija nastojali su pridobiti sve članove Kluba Hrvatske stranke da potpišu Riječku rezoluciju. U tome su uspjeli kod Biankinija, Ferrija, Vukovića i Carića, dok su Ivčević, Zaffron, Korlaet i Perić ostali odlučno protiv nje. Klub je donio odluku da Riječku rezoluciju moraju potpisati svi članovi Kluba ili ga u protivnom moraju napustiti. Korlaet i Perić izišli su iz Kluba, dok su Ivčević i Zaffron ostali, usprkos tome što je nisu nikada potpisali. Kasnije je Trumbić, u intervjuu *Hrvatskoj riječi*, izjavio da mala skupina protivna Riječkoj rezoluciji samo pridonosi življnoj diskusiji unutar Kluba i zrelijim zaključcima, te kako neće biti posljedica za nepotpisnike rezolucije.⁴⁶

Narodni list je također ublažavao nepotpisivanje Riječke rezolucije, uz tvrdnju da, ako neki još nisu potpisali rezoluciju, to ne znači da će stajati na putu akciji koja je najavljena u tekstu rezolucije.⁴⁷

Godišnje zasjedanje Dalmatinskog sabora započelo je svečanom sjednicom dana 16. X. 1905. godine.⁴⁸ Bilo je pokušaja da se na dnevni red uvrsti i rasprava o krizi u Monarhiji i akcijama započetima Riječkom rezolucijom. Međutim, predsjednik Sabora Vicko Ivčević odbio je takve zahtjeve, pravdajući se nenadležnošću Dalmatinskog sabora za ta pitanja.⁴⁹

Nakon potpisivanja Riječke rezolucije, idući je korak bio sporazum kluba zastupnika Hrvatske stranke s predstavnicima Srba u Dalmaciji, tj. s klubom Srpske narodne stranke. Do sporazuma je došlo 14. XI. 1905. godine u prostorijama Zemaljskog odbora u Zadru. U sporazumu stoji da je potrebna sloga među Srbima i Hrvatima zbog vremena koje može biti sudbonosno. Na prvom mjestu se ističe da su Hrvati i Srbi jedan narod, ravnopravan, da će zajedno raditi na sjedinjenju. Navodi se da jezik ubuduće treba zvati hrvatski ili srpski, kako je to već utvrđeno 1883. godine na zasjedanju Dalmatinskog sabora, da se u školama treba jednako učiti hrvatska i srpska povijest, latinica i ćirilica, da se hrvatska i srpska zastava vješaju zajedno, tamo gdje u općinskim vijećima ima najmanje jedna trećina Srba ili u općini znatan broj srpskog stanovništva, te da se rješenja svih podnesaka kod autonomnih vlasti izdaju na pismu kojim je pisan i podnesak. Zaključke sporazuma pročitao je Pero Čingrija na zasjedanju Dalmatinskog sabora, s ciljem da pozove vladu na poštovanje točke sporazuma.⁵⁰

Zadarsku su rezoluciju potpisali svi članovi Hrvatske stranke, uključujući i one koji nisu potpisali Riječku rezoluciju, dakle Ivčevića i Zaffrona.⁵¹ Potpisivanjem sporazuma sa Srbima, primjećujemo Ivčevićovo popuštanje nepovjerenja prema Srbima, koje je naglasio u svom pismu Peri Čingriji sredinom 1903. godine.⁵²

PITANJE OPĆEG PRAVA GLASA NA ZASJEDANJU DALMATINSKOG SABORA 1905. GODINE

U jesen 1905. godine u čitavoj se Monarhiji počelo intenzivno raspravljati o sveopćem pravu glasa; ono je bilo na dnevnom redu raznih skupština, parlamentarnih skupina i o njemu je pisao novinski tisak. Postalo je očigledno da se uvođenje prava glasa ne dovodi više u sumnju. Ostalo je samo pitanje kada će se i kako uvesti, s obzirom na to da je Carevinsko vijeće prihvatilo hitnost prijedloga o uvođenju općeg prava glasa, a pokrajinski sabori su se redom javili s istim zahtjevima. I Dalmacija je bila time zahvaćena. Misao o izbornoj reformi nije bila nova u Dalmatinskom saboru, ali, dok je prije mogla biti samo želja, sada, kada je to postalo akutno pitanje cijele Monarhije, prijedlozi u Saboru o tome dobili su svoju težinu. Budući da je Hrvatska stranka imala u svom programu predviđen rad na promjeni izbornog zakona, upravo je Trumbić, pozivajući se na program, pokrenuo to pitanje u Saboru.⁵³

Naravno da je i predsjednik Sabora Ivčević u pozdravnom govoru spomenuo potrebu mijenjanja izbornog reda i obrazložio to činjenicom da se počinje primjećivati zanimanje širih slojeva pučanstva za javna zbivanja. Ivčević s jedne strane želi da se to zanimanje ne ugasi, ali je, s druge strane, svjestan da se buđenjem političke aktivnosti širih slojeva pojačava mogućnost dolaženja općinskih uprava u ruke narodnih hrvatskih snaga, što za vladu može biti opasno. Da bi unaprijed onemogućio nacionalnu političko-stranačku kompaktnost unutar pojedinih općina, bilo mu je ipak stalo da prijedlog o općem pravu glasa bude prihvaćen, no u strahu da bi ga talijanski i srpski zastupnici mogli odbiti, predlaže uvođenje sistema tzv. proporcionalnih izbora prema kojima bi i manjinske političke stranke, ukoliko bi izgubile izbore, bile zastupljene u onim općinskim upravama u kojima bi dobile relativno znatniji broj glasova.⁵⁴

Trumbić je, dakako, prihvatio Ivčevićev prijedlog jer je bio u skladu s politikom *novog kursa* te je, pored načela sveopćeg, jednakog, izravnog i tajnog prava glasa istakao i načelo *zastupanja manjine*.⁵⁵ Sabor je njegov prijedlog

jednoglasno prihvatio što svakako treba pripisati u zasluge atmosferi politike *novog kursa*.⁵⁶

ZAKLJUČAK

Mnogi istaknuti suvremenici i političari, poput Biankinija, Pere Čingrije, Mihe Klaića i drugih, iznimno su cijenili dr. Vicka Ivčevića. Svojom razboritošću, objektivnošću i dobronamjernošću Ivčević je, dakle, uživao ugled u očima političkih istomišljenika. Zbog tih njegovih osobina cijenili su ga u znatnoj mjeri i politički protivnici. On se nije nikada upuštao u suviše međustranačke izazove i polemike. Držeći se kriterija umjerenosti, uvijek je strogo pazio na svaku svoju izgovorenu i napisanu riječ, nastojeći svoja stajališta što čvršće osnažiti snagom argumenata. Međutim, unatoč tome što nije krio svoje rodoljublje, niti je izbjegavao borbu za privredne, političke i kulturne interese Dalmacije pod austrijskom vlašću, prečesto je u toj svojoj borbi bio sputavan obzirima prema stavovima vladajućeg režima. On je istovremeno bio odan i svom narodu, koji je trpio i patio pod tuđinskom upravom, i austrijskom caru, čija je uprava konstantno produžavala te patnje.

Takva aktivnost najbolje se oslikava za vrijeme trajanja politike *novog kursa*. Primjerice, s jedne strane Ivčević brani namjesnika Handela – sinonima za sve zlo što dolazi iz Beča prema Dalmaciji, a s druge strane u Carevinskom vijeću drži govor gdje posebno apostrofira ekonomsku zaostalost Dalmacije prouzročenu najviše nebrigom Beča.

Unatoč tome, možemo na kraju zaključiti da je Ivčević dao značajan obol politici *novog kursa*. Kao tolerantan predsjednik Dalmatinskog sabora, omogućio je uglavnom nesmetanu raspravu o aktualnim političkim prilikama, iako iste često nisu bile na dnevnom redu zasjedanja Sabora. Nadalje, iako nije potpisao Riječku rezoluciju, kasnije potpisuje Zadarsku rezoluciju i na taj način priznaje da je suradnja sa Srbima, premda joj se prije protivio, krucijalna u daljnjim nastojanjima dalmatinskih političkih prvaka.

Pozicija predsjednika Dalmatinskog sabora bila je zahtjevna, a pogotovo u turbulentnim političkim vremenima kakva su bila tijekom odvijanja politike *novog kursa*. Predsjednik je stalno morao balansirati između zaštite bečkih interesa, koji su se reflektirali kroz namjesnika provincije Dalmacije i dalmatinskih političkih prvaka, koji su kritizirali Beč zbog konstantnog zanemarivanja Dalmacije. Pritom je često i sam predsjednik Sabora morao

zatomljivati svoje emocije u svrhu nekog većeg cilja. Toga su, itekako, dalmatinski politički prvaci bili svjesni. Zbog toga i nisu toliko zamjerali Ivčeviću nepotpisivanje Riječke rezolucije. Znali su da im, s obzirom na funkciju koju je obnašao, Ivčević može biti od značajne koristi za ostvarenje njihovih političkih ciljeva.

BILJEŠKE

- ¹ Ivo Perić: *Dalmatinski Sabor 1861-1912. (1918.) god.* Zadar 1978., 38.
- ² *Hrvatski biografski leksikon VI*, Zagreb 2005., 172; Ivo Perić: *Iz prepiske Vicka Ivčevića i Pere Čingrije*. Zadarska revija, Zadar XXIX/1980., br. 5/6, 438; Ivo Perić: *Dalmatinski Sabor 1861-1912. (1918.) god.* Zadar 1978., 36-37.
- ³ *Sprovod pok. dr. Ivčevića*. Novo Doba, Split 17. XI. 1922., 2.
- ⁴ Uz posmrtnu ostatku Vicka Ivčevića u Trogir su preneseni i ekshumirani ostaci njegove kćerkice koja je umrla u dobi od sedam godina, kako bi počivala uz svoga oca. *Sprovod pok. dr. Ivčevića*. Novo Doba, Split 17. XI. 1922., 2.
- ⁵ Više o pogrebu Vicka Ivčevića vidi u: *Sprovod pok. dr. Ivčevića*. Novo Doba, Split 17. XI. 1922., 2. – *Sa sprovoda dr. a Vicka Ivčevića*. Novo Doba, Split 18. XI. 1922., 3.
- ⁶ Mirjana Gross: *Vladavina Hrvatsko-srpske koalicije, 1906-1907*. Beograd 1960., 5.
- ⁷ Rene Lovrenčić: *Geneza politike „novog kursa“*. Zagreb 1972., 7.
- ⁸ Mirjana Gross: *Vladavina Hrvatsko-srpske koalicije, 1906-1907*. Beograd 1960., 5.
- ⁹ Ivo Petrinović: *Ante Trumbić*. Split 1991., 52.
- ¹⁰ Povod za borbu Mađara za poboljšanje svog statusa unutar Monarhije bila je rasprava o Financijskoj nagodbi koju su svakih deset godina obnavljali parlamenti u Pešti i Beču. Ante Trumbić: *Suton Austro-Ugarske i Riječka rezolucija*. Zagreb 1936., 57.
- ¹¹ Ivo Petrinović: *Ante Trumbić*. Split 1991., str. 52.
- ¹² U lipnju 1903. godine ubijeni su Aleksandar Obrenović i njegova žena, nosioci proaustrijske politike. Dolazak Karadževića ne znači samo promjenu dinastije, nego prije svega promjenu vanjske politike Srbije, njezin oslonac na Rusiju i razvoj u pravcu oslobađanja od Monarhije. Jaroslav Šidak, Mirjana Gross, Igor Karaman, Dragovan Šepić: *Povijest hrvatskog naroda 1860-1914*. Zagreb 1968., 215.
- ¹³ Isto, 216-217.
- ¹⁴ „Meni bi bilo milo da do sporazumijevanja dođe ali bojim se da stvar neće tako lako proći, jer se mahom pera ne daje se brisati sve ono što se je više godina dogodilo.“ Ivo Perić: *Iz prepiske Vicka Ivčevića i Pere Čingrije*, Zadarska revija, Zadar XXIX/1980., br. 5/6, 440.
- ¹⁵ Ivo Perić: *Dalmatinski Sabor 1861-1912. (1918.) god.*, Zadar 1978., 38.
- ¹⁶ Rene Lovrenčić: *Geneza politike „novog kursa“*. Zagreb 1972., 209-210.
- ¹⁷ Tereza Ganza-Aras, *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*. Split 1992., 205.
- ¹⁸ Cjeloviti prijedlog rješenja jezičnog pitanja u Dalmaciji vidi u: *Vladina osnova za rješenje jezičnog pitanja u Dalmaciji*. Narodni list, Zadar 28. X. 1903., 2.
- ¹⁹ Jaroslav Šidak, Mirjana Gross, Igor Karaman, Dragovan Šepić: *Povijest hrvatskog naroda*

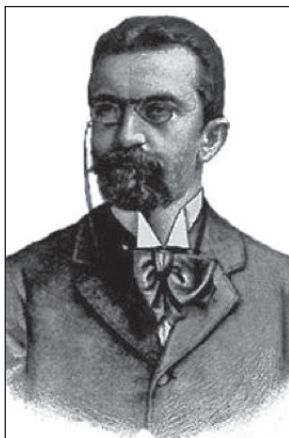
- 1860-1914. Zagreb 1968., 218.
- 20 Rene Lovrenčić: *Geneza politike „novog kursa“*. Zagreb 1972., 209-210.
- 21 *Brzopisna izvješća XXXVIII zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga*. Zadar 1903., 654.
- 22 *Vladina osnova za rješenje jezičnog pitanja u Dalmaciji*. Narodni list, Zadar 28. X. 1903., 1.
- 23 Vinko Kisić: *Na obranu poštenja. Namjesnička afera u Dalmaciji*. Zadar 1904., 6.
- 24 Ivo Perić: *Dalmatinski Sabor 1861-1912. (1918.) god.* Zadar 1978., 151-152.
- 25 Vinko Kisić: *Na obranu poštenja. Namjesnička afera u Dalmaciji*. Zadar 1904., 52.
- 26 *Brzopisna izvješća XXXIX i XL zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga*, Zadar 1904-1905., 926-927.
- 27 Isto, 927.
- 28 Vinko Kisić: *Na obranu poštenja. Namjesnička afera u Dalmaciji*. Zadar 1904., 52.
- 29 Tereza Ganza-Aras: *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*, Split 1992., 258-259.
- 30 *Govor zastupnika D.ra Ivčevića izrečen u sjednici dne 15 veljače 1905 zastupničke kuće carevinskog vieća u Beču*. Narodni list, Zadar 25. II. 1905., 1.
- 31 Isto.
- 32 Isto.
- 33 Isto.
- 34 Isto.
- 35 Ivo Petrinović: *Ante Trumbić*. Split 1991., 60.
- 36 Tereza Ganza-Aras: *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*. Split 1992., 278.
- 37 Rene Lovrenčić: *Geneza politike „novog kursa“*, Zagreb 1972., 271.
- 38 Tereza Ganza-Aras: *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*. Split 1992., 281.
- 39 Isto, 281-282.
- 40 Mirjana Gross: *Vladavina Hrvatsko-srpske koalicije, 1906-1907*. Beograd 1960., 171-172.
- 41 Isto, 11.
- 42 Tereza Ganza-Aras: *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*. Split 1992., 321.
- 43 Isto.
- 44 Isto, 322.
- 45 Josip Horvat: *Politička povijest Hrvatske*, Zagreb 1936., 362-363.
- 46 Tereza Ganza-Aras: *Politika „novog kursa“ dalmatinskih pravaša oko Supila i Trumbića*, Split 1992., 339.
- 47 *Riečka resolucija*. Narodni list, Zadar 09. X. 1905., 1.
- 48 *Brzopisna izvješća XXXIX i XL zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga*. Zadar 1904-1905., 926-929.
- 49 Isto, 1169.
- 50 Isto, 1345.

- ⁵¹ *Sporazum sa Srbima*. Narodni list, Zadar 20. XI. 1905., 1.
- ⁵² Ivo Perić: *Iz prepiske Vicka Ivčevića i Pere Čingrije*. Zadarska revija, Zadar XXIX/1980., br. 5/6, 440.
- ⁵³ *Brzopisna izvješća XXXIX i XL zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga*, Zadar 1904.-1905., 1298.
- ⁵⁴ Isto, 980.
- ⁵⁵ Isto, 1161.
- ⁵⁶ Isto, 1904.-1905.

NEW COURSE POLICY AND VICKO IVČEVIĆ'S POLITICAL ACTIVITIES

Summary

This paper addresses the significant role of the Dalmatian Assembly Speaker, the Trogir-born Vicko Ivčević, in the Croatian politics in the early 20th century, with the emphasis on his specific views on the so-called New Course policy. This political stream appeared in Dalmatia, in 1903, and was supported by major political figures of the time. Its main aim was establishing an independent Yugoslav state within Austria-Hungary, and in order to achieve that, the policy supporters opted for a cooperation with Budapest and against Vienna. Vicko Ivčević was renowned as a moderate politician who favoured Vienna: he carefully thought about his political moves before he decided to make them. In this light, he refused to sign the Rijeka Resolution, but agreed to support and sign the Zadar Resolution. During his mandate as speaker, he showed remarkable tolerance and moderation towards fervent supporters of the *New Course*.

Slika 1. Vicko Ivčević